

KLEMENT MARIANN

Online és offline közösségek szerveződésének sajátosságai egy kutatás tükrében

Jelen írásunk egy nagyobb kutatás kis szelete, melyben főleg a személyes és online kapcsolattartás, a közösségek szerveződésének sajátosságai kerül a fókuszpontba. Vizsgáltuk, hogy a bevont személyek a közösségi oldalak segítségével, valamint a közvetlen találkozásokkal járó, személyes kapcsolataikon keresztül mekkora kiterjedésű közösségi hálózatot hoznak létre, és ezen hálózatokat milyen sajátosságok jellemzik.

Kutatásunkban 500 főt vizsgáltunk, oly módon, hogy nemre, életkorra vonatkozóan reprezentatív minta álljon össze.

Az alábbiakban bemutatjuk azokat az eredményeket, melyek a közösségi oldalak által létrejövő közösségek sajátosságait tükrözik.

A közösségi oldalak használata az elmúlt években ugrásszerűen megnövekedett. Trendi lett közösségi oldalon létezni s ott posztolni olyan információkat, melyek a barátoknak, ismerősöknek szólnak. A közösségi oldalak új kapcsolatokhoz segítik az egyéneket, segítik a kapcsolatok ápolását s az információk hipergyorsaságú megosztását, terjedését. Az 1. ábra alapján megállapítható, hogy a válaszadók közel húsz százaléka nem használja a közösséghez tartozás s az abból eredő információkhoz való hozzájutás ezen lehetőségét, tehát nem látogat közösségi oldalakat. Azonban az is látszik, hogy kiemelkedik azoknak az aránya, akik naponta látogatják a közösségi oldalakat. A válaszadók fele napi rendszerességgel lép fel közösségi oldalakra, így kapcsolódik egy közösséghez.

A már említett „nem látogatók” mellett elmondhatjuk, hogy a közösségi oldalak napi látogatói mellett a heti rendszerességgel közösségi oldalakat látogatók aránya is kiemelkedik – bár közel sem annyira mint a naponta látogatók aránya –, s ezekhez képest elenyésző arányban, de jelen van a havi vagy ritkábban mint havi rendszerességgel közösségi oldalakat használók aránya. Ebből is látszik, hogy a vizsgált populáció jelentős részénél jellemző a közösségi oldalak használata, s az is, hogy eltérést mutat az, hogy ezt milyen rendszerességgel teszik.

1. ábra: Közösségi oldal látogatásának gyakorisága

A következőkben nézzük meg ezen közösségi hálózatok nagyságát, szerveződésének sajátosságait, hiszen a használat mellett a szerveződés sajátosságai is olyan információkat hordozhatnak, melyek közelebb vihetnek minket a kutatásunk kérdéseinek világos megválaszolásához.

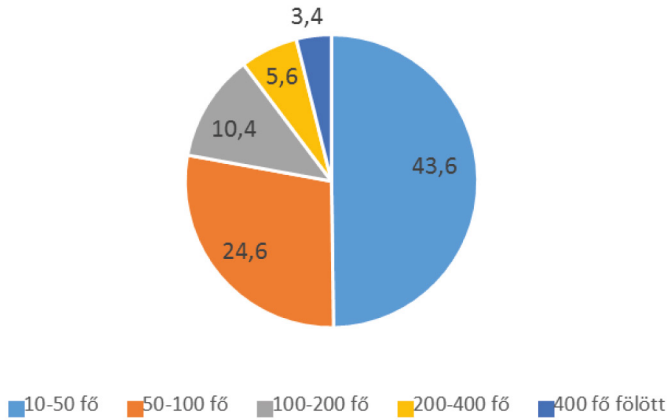
A megelőző tanulmányban⁴ bemutatásra került, hogy milyen sajátosságokkal rendelkezik a közösségi hálózat. Láthattuk azokat a tulajdonságokat, melyek befolyásolják a közösségi kapcsolatok alakulását. A kapcsolati háló kiterjedtsége fontos tényező, bár az erős kapcsolatok mellett természetesen nagy jelentősége van a gyenge kapcsolatoknak is. Azonban az is fontos, hogy a kapcsolati hálót jellemző kapcsolati szám mellett mennyi hálóponttal, azaz

⁴ Lsd: Hadnagy József: Közösségi kapcsolatok szerveződési sajátosságai a digitális térben, és ami mögötte van

személlyel tart kapcsolatot az egyén, miközben működteti a szociális kapcsolati hálóját. Most azon adatok kerülnek elemzésre, melyek a vizsgált személyek kapcsolati hálójának működését befolyásolják. A megelőző tanulmányban arról is szó esik, hogy az IKT eszközök térhódításával új közösségek alakulását figyelhetjük meg. Vajon az ezen eszközöknek köszönhetően kialakult közösségek tényleg eltérnek a hagyományos, személyes kapcsolatokon és találkozásokon alapuló közösségi szerveződésektől?

A következő kérdésre adott válaszokat a 2. ábrában foglaltuk össze: hány fő tartozik az egyén személyesen kialakított kapcsolatrendszerébe. Láthatjuk, hogy a válaszadók fele (43,6%) az első kategóriában szereplő kapcsolati számot jelölte meg, azaz 10–50 kapcsolattal rendelkezik, s velük személyes találkozással járó kapcsolatot ápol. A válaszadók 24,6%-a a második kategóriát jelölte meg, s ezek szerint 50–100 fő közötti személy tartozik a személyes találkozással is járó kapcsolatrendszerébe, kapcsolati hálójába. A válaszadók több mint egytizede, 10,4%-a rendelkezik 100–200 fő közötti személyes, közvetlen találkozással járó közösségi hálózattal. Láthatjuk, hogy a kapcsolati háló kiterjedtsége és az ezzel együtt járó hálózati kiterjedtség a vizsgált populáció esetében csökkenő tendenciát mutat. Kevesebb egyén rendelkezik extrém magas létszámot jelentő kapcsolati hálóval, ami a személyes találkozással járó kritérium alapján érthető is. Az erős kapcsolattal leírható közösségi hálózati magba tartozó rokonok, barátok és a velük történő személyes találkozások is nagy odafigyelést igényelnek az egyéntől, ha fontosnak tartja a kapcsolati hálójának ápolását s tudatos működtetését. Elenyésző a válaszadók azon aránya, akik 200–400 fő közötti kategóriát jelölték meg (5,6%), s még kevesebb azok aránya (3,4%) akik a 400 fő fölötti kategória alapján extrém magas számú személyes találkozással járó kapcsolattal rendelkeznek.

Hány fő tartozik a kialakított és működtetett SZEMÉLYES (közvetlen) kapcsolatrendszerébe?(%)

2. ábra: Hány fő tartozik a kialakított és működtetett SZEMÉLYES (közvetlen) kapcsolatrendszerébe

Amennyiben a kumulatív százalékot megvizsgáljuk, láthatjuk, hogy a minta 90%-ának kevesebb kapcsolata van, mint 200 fő, így igazolódik a mi vizsgálatunkban is az előző tanulmányban is említett Dunbar (1996) által megállapított szám. Dunbar (1996) a közösségi hálózatok kiterjedtségének indoklására biológiai, evolúciós magyarázattal szolgált, s azt mondta, hogy a primáták esetében a neokortex és cortex aránya határozza meg azt, hogy mennyi egyed tartozik egy főemlős kapcsolati hálójába. Az evolúció során a túlélést segítette az, ha minél több egyed tartozott az adott életközösséghez, hiszen védettséget jelentett a támadásokkal szemben. Mára már nem a védettség lesz a legfontosabb, viszont a közösségi hálózatban terjedő információk, kapcsolatok, gazdasági lehetőségek előnyt vagy hátrányt jelenthetnek a hálózat tagjai számára. A Dunbar-szám 150, azaz ennyi személyt vagyunk képesek a kapcsolati hálónkba bekapcsolni és számon tartani. Ez a szám jellemzi a vizsgálati minta válaszait is. Ezt a hasonlóságot támasztja alá az első táblázatban szereplő átlag is. A mérési szint miatt tudjuk, hogy átlagot megadni nem lehetne, azonban ha a vizsgált kérdés válaszlehetőségeit s az azokra jellemző válaszokat skálázzuk, s az egész mintára nézve skálaként fogjuk fel, akkor az átlag értelmezhetővé válik. Az 1,8513 átlag így arról tanúskodik,

hogy a válaszadók főleg a második válaszkategória felé tolódnak el válaszaik során, azaz átlagban az 50-100 közvetlen személyes kapcsolattal járó kapcsolati hálóval rendelkeznek. A fentiekben bemutatott s a válaszok skáláján az extrém kapcsolati számmal leírható válaszlehetőségek ismeretében – melyek befolyásolják az átlag kapcsolati számokat – valóban igazolódik a mintában az átlagos 150 fővel jellemezhető kapcsolati háló.

Statistics

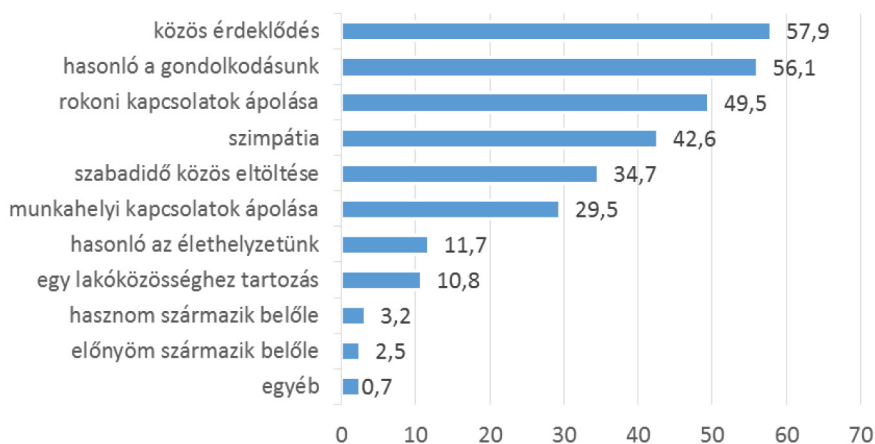
N	Valid	437
	Missing	63
	Mean	1,8513
	Mode	1,00

1. táblázat: Hány fő tartozik a kialakított és működtetett SZEMÉLYES (közvetlen) kapcsolatrendszerébe

A mintában szereplő személyes találkozással járó kapcsolati háló kiterjedtségét láthattuk a fentiekben. Milyen sajátosságok, szervező erők jellemzik ezt a kapcsolati hálót? Az alábbiakban az erre vonatkozó kérdésre adott válaszokat elemezzük.

A kapcsolati rendszert alakító tényezőket két módon mértük fel. Először egy (a kapcsolati rendszer alakításhoz kapcsolódó) szempontokat tartalmazó listáról kellett a 3 legfontosabbat kiválasztani. Ezt a kérdést dichotóm módon kódoltuk, azaz választotta/nem választotta. Az alábbi ábra szemlélteti az egyes tényezők választásának arányát. A következő kérdésben arra kértük a válaszadókat, hogy rangsorolják a 3 legfontosabb tényezőt. Reményeink szerint ezáltal részletesebb képet kaphatunk a személyes kapcsolati rendszert működtető tényezőkről.

A személyes kapcsolati rendszer alakító tényezői (Hány esetben választották az alábbi tényezőt - "igen" válaszok aránya)(%)

3. ábra: Kapcsolati rendszerének a legfontosabb alakító, meghatározó tényezője

A dichotóm válaszlehetőségek alapján a fenti diagramból az alábbi sajátosságok állapíthatók meg. A mintában szereplő válaszadók legtöbbször választották (57,9%) a „közös érdeklődés” válaszlehetőséget. Ezek alapján az elméleti áttekintésben szereplő homonímia jelensége alapvető szervező ereje a közvetlen, személyes kapcsolatokkal járó közösségi hálózat szerveződésének. Ezt a sajátosságot támasztja alá a második helyen szereplő válaszlehetőség is, hiszen a „hasonló a gondolkodásunk” válasz is szintén a homonímia jelenséghez kapcsolható. A mintában szereplő válaszadók 56,1%-a választotta ezt a válaszlehetőséget a három legfontosabb tényező közé a megadott lehetőségek közül. A rokonok kapcsolatok ápolása is fontos szerepet tölt be a válaszadók kapcsolati hálójának szerveződésében, hiszen a minta 49,5%-a jelölte meg a legfontosabbak között, így ez a válasz a harmadik legtöbbször megjelölt válasz helyére került. Ez a válaszlehetőség a kapcsolati háló funkcionalitásáról árulkodik. Szervező erő a hasonlóság, szimpátia, valamint az is, hogy mire tudja használni, mi a funkciója az adott kapcsolati hálónak. Hálózatunk tagjai rokonaink, barátaink, így hálózatunk segítenek ezen rokon, baráti kapcsolatok ápolásában is. Viszont az is informatív, hogy a válaszadók

leginkább a hálózat tulajdonságait jelölték meg legnagyobb arányban szervezőerőként (közös érdeklődés, hasonló gondolkodás), s a funkcionalitáshoz kapcsolódó legtöbbet megjelölt válasz a harmadik helyre került. Olyan, mintha az fontosabb lenne, hogy milyen tulajdonságok, sajátosságok alapján szervezik a válaszadók a személyes, közvetlen találkozásokkal járó kapcsolati hálójukat annál, mint hogy milyen funkcióit tudják működtetni és kihasználni a létrejövő közösségi hálózatuknak. A szimpátia választ 42,6%-ban jelölték meg a válaszadók mint a három legfontosabb személyes kapcsolatokkal járó hálózati szervező erő egyikét. Ezek után egy újabb funkcionalitást jelző válaszlehetőség jelenik meg a százalékos arányokat mutató diagramban, hiszen a szabadidő közös eltöltését 34,7%-ban jelölték meg a válaszadók. Ezt követi a munkahelyi kapcsolatok ápolása 29,5%-os választási aránnyal, s láthatjuk, hogy ez a válaszlehetőség is a kapcsolati háló funkcionalitásához kapcsolódik. Hiába van fontos szerepe az ember életében a munkának, s tudjuk azt, hogy a kapcsolati háló hálópontjain fontos szerepet foglalnak el a munkatársak, a közvetlen találkozásokkal járó személyes kapcsolatok alakításánál és az így létrejövő kapcsolati háló szerveződésénél a munkahelyi kapcsolatok ápolása nem foglal el olyan fontos szerepet, mint a homonímia jelensége mögött rejlő okok. A következő kapcsolati hálót szervező ok vagy sajátosság a „hasonló az élethelyzetünk” válasz. Ezt az okot a közvetlen kapcsolatokkal járó hálózatok szerveződése mögötti válaszlehetőségek közül 11,7%-os arányban választották a válaszadók. Tehát nem az lesz a kapcsolati háló szerveződésének a legjellemzőbb indoka, hogy hasonló az élethelyzet, azonban ha megnézzük a fent bemutatott okokat és a százalékos arányokat, akkor láthatjuk, hogy a baráti, rokoni kapcsolatok ápolása, a hasonló gondolkodás, közös érdeklődés válaszok szintén egy kis világ kialakulását eredményezik. Ez nem jár feltétlenül azzal, hogy fontos legyen a hasonló élethelyzet, de a homonímia jelenségének köszönhetően nem a választás motívuma, hanem a választás következménye lesz az, hogy a kapcsolati háló szerveződési sajátosságainak köszönhetően azonos élethelyzetűek kerülnek egy kapcsolati hálóba. Így létrejön a kis világ, melyre jellemző, hogy a hálózat pontjai, azaz a személyek, akik a hálózatot alkotják hasonló gondolkodásúak, hasonló érdeklődésűek, és általában baráti, rokoni kapcsolatban állnak egymással. Vajon az esélyegyenlőség vagy a lehetőségekhez való hozzájutás a hasonlósági elv alapján szerveződő közösségi hálózatokban, az

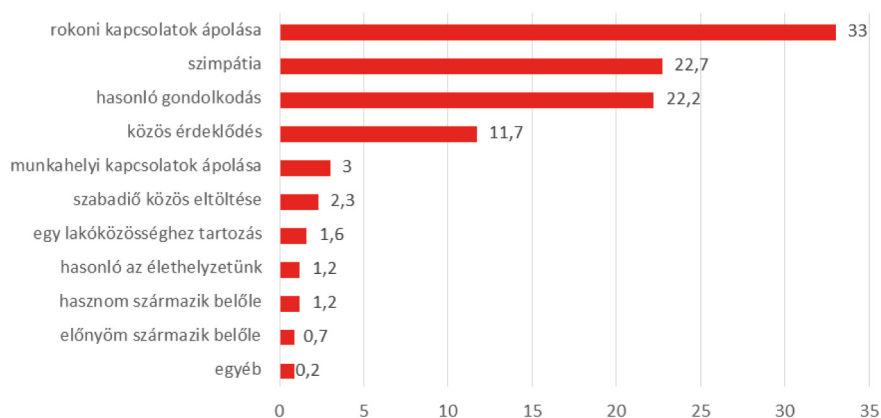
Így létrejövő kis világokban eltéréseket okoz? Az azonos réteghelyzetben élő egyének a hasonlósági elv alapján azonos réteghelyzetűek közül választva alakítják kapcsolati hálójukat. Így elmondható, hogy ez is hozzájárul a társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődéséhez. A kapcsolati tőke bizonyos hálózatok struktúrájából és sajátosságaiból adódóan nem váltható át gazdasági tőkévé vagy kulturális tőkévé. Az egyének be vannak zárva a saját maguk által létrehozott kapcsolati világba, s a kapcsolati hálóra jellemző javakat, tőkéket képesek cirkuláltatni, konvertálni, s bár nem a hasonló élethelyzet a szervező ereje ennek a hálózatnak, azonban mégis az lesz a következmény, hogy a kapcsolati hálóba nagyon is hasonló élethelyzetű egyének kerülnek. A fentebb leírt gondolatokhoz kapcsolódik a következő válaszlehetőség százalékos aránya is. Az „egy lakóközösséghez tartozás” választ a tényezők közül a válaszadók 10,8%-os arányban jelölték meg. Ez a válaszlehetőség és az ehhez kapcsolódó választási arány is alátámasztja az előző tanulmányban leírt ténytet, miszerint megváltozott közösségekről beszélhetünk az új, infokommunikációs eszközöknek köszönhetően. A közösségek leírására használt fogalmak között a lokalitás fogalma régen kiemelkedő volt. A lokalitás fogalma szűken értelmezve a szomszédságot jelentette. A szomszédság nem más, mint az egy lakóközösségben élők szerveződése. Viszont a válaszokból láthatjuk, hogy még a közvetlen találkozással járó, személyes kapcsolatokkal jellemezhető közösségi hálózat alakítása mögött sem húzódik meg az az ok, hogy egy lakóközösséghez tartoznak a hálózat tagjai. Nem fontos már az egy lakóközösséghez tartozás, sokkal fontosabb a hasonlóság, a hasonló gondolkodás, a hasonló érdeklődés. Még az is lehet, hogy a kérdésfeltevés során a válaszlehetőségek értelmezése sem egyértelmű, s már mást jelent az ember számára a személyes találkozás, a közvetlen érintkezés tartalma. Mindezt nem tudjuk, így maradunk a tényeknél, s azt állapíthatjuk meg, hogy sem az azonos élethelyzet, sem az azonos lakóközösség nem olyan magas arányban jelenik meg a minta válaszaiban, mint a személyes kapcsolati háló alakító tényezője, és ennél fontosabb a hasonló gondolkodás, érdeklődés és a baráti, rokoni kötődés. A fenti diagramból még egy nagyon fontos információ kirajzolódik. Igen alacsony százalékos arány jellemzi a válaszadók válaszait az érdek és a haszonhoz kapcsolódó közösségszervező indok esetén. A „hasznom származik belőle” válasz 3,2%-os arányban jelenik meg a három legfontosabb szervező erő sorában. Ezzel az aránnyal ez a válaszlehetőség a sor végére került.

Az „előnyöm származik belőle” válasz mint a személyes kapcsolatrendszer szervező ereje, oka 2,5%-os említési aránnyal került az utolsó helyre. A primáták közösségekbe szerveződtek, s így védekeztek hatékonyan a külső támadásokkal szemben. Egyértelmű érdekük volt az, hogy közösséghez tartozzanak, mert aki elhagyta azt, vagy akit a közösség kizárt magából, nem élte túl, így nem öröközte tovább génjeit sem. Persze a Dunbar-szám ismeretében tudjuk, hogy a kapcsolati háló tagjainak száma korlátozódik 150 főre, így azt is tudjuk, hogy ezen szám ismeretében több 150 fős közösség alakult, s hogy ezen közösségek között milyen különbségek és hasonlóságok voltak, nem tudjuk meg. Azért sem, mert az evolúciós szelekció idődimenziójának köszönhetően retrospektív módon nem vizsgálható. A másik ok az, hogy a primáták és az ember között van egy nagyon fontos különbség, a nyelvhasználat. Az embereket meg tudjuk kérdezni a közösségi hálózatuk szerveződéséről, azonban a nyelvhasználat nem rendelkező emlősöket nem. Az biztos, hogy a mintában szereplő válaszadókat nem jellemzi a hasznosítás és az érdek mint a közösségi háló kialakításának motívuma, illetve nagyon alacsony az említési arány. A társadalmiasulási folyamat, az urbanizáció s az evolúció megváltoztatta a közösségi hálózatok, a személyes kapcsolatok szerveződésének sajátosságait, s a nyelvnek köszönhetően megvalósuló kommunikáció segíti az egyéneket abban, hogy hasonló érdeklődésű, hasonló gondolkodású társaik, valamint barátaik és rokonaik bevonásával alakítsák ki hálózatukat.

A dichotóm válaszlehetőségek elemzése után lehetőségünk nyílik a rangsorok megvizsgálására is. A közvetlen kapcsolatokkal járó személyes kapcsolati háló szerveződése mögött megbúvó okokat a válaszadók rangsorba rendezték. Első helyre rangsorolták az általuk megjelölt három ok közül azt, amelyiket a legfontosabbnak tartják személyes kapcsolati hálójuk szervező-alkító tényezői közül. Ennek a logikának megfelelően rangsorolták a második és a harmadik helyre a másik két személyes hálózatot alakító tényezőt. Ezen rangsorok elemzése további megállapításokra adtak lehetőséget. Az alábbiakban ezt az elemzést mutatjuk be.

Kapcsolati rendszerének a legfontosabb alakító, meghatározó tényezője? Első helyen jelöltek aránya (%)

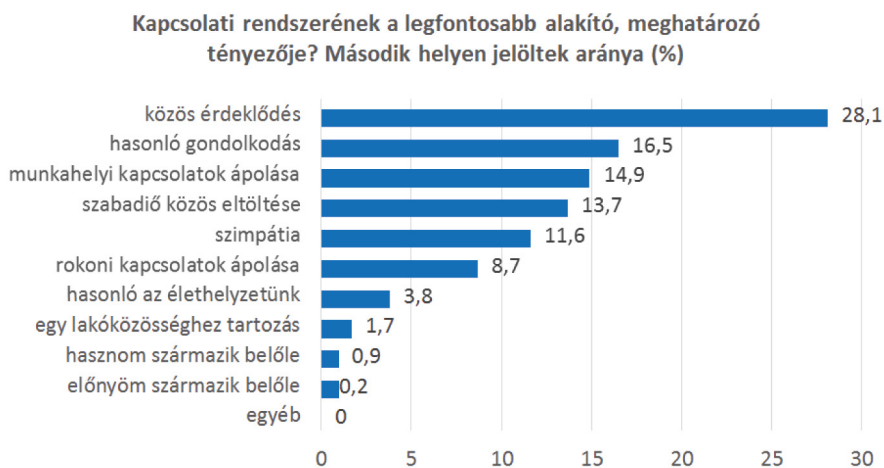

4. ábra: Kapcsolati rendszerének a legfontosabb alakító, meghatározó tényezője

A 4. ábrán láthatjuk, hogy első ranghelyre 33% arányban került a baráti, rokonai kapcsolatok ápolása mint a közvetlen találkozással járó személyes kapcsolatok hálózatának szervező ereje. Tehát személyes kapcsolataink hálózatát főleg a rokonai, baráti kapcsolatok mentén szervezzük. A rokonai, baráti kötelékek erős kapcsolatok. Rokoni, baráti kapcsolataiban rejlő lehetőségek – információ, gazdasági tőke, kapcsolati tőke – nap mint nap elérhetőek az egyén számára, s ezek a lehetőségek nyíltak a kapcsolati háló tagjai számára. Emellett lesz nagyon fontos a gyenge kapcsolatok erejében rejlő lehetőségek megjelenése is a kapcsolati hálóban. A következő ranghelyre került a „szimpátia” válasz a válaszadók 22,7% arányban. Tehát a második legtöbbször első helyen jelölt hálózatszerzői indok a szimpátia. Ez tovább erősíti a homonímia jelenségét hálózataink szerveződését tekintve. Ezt követi a hasonló gondolkodás válasz, mely első helyen a válaszadók 22,7%-ánál jelenik meg. A szimpátia, a hasonló gondolkodás válaszok nem kapcsolódnak a közösségi hálózatok funkcionalitásához. A negyedik legtöbbször első helyen említett válasz 11,7 %-os arányban a közös érdeklődés. A százalékos arányok összegzése alapján láthatjuk, hogy több mint ötven százalékos arányban legjellemzőbb közösségi hálózati szervező erő a hasonlóság. Akár gondolkodásban, akár érdeklődésben, s a szimpátiánk is nagy hatást fejt ki arra, hogy

hogyan szervezzük kapcsolati hálónkat. A közösségi hálózatunk szerveződése szempontjából a funkcionális szervező erők között kiemelkedik a baráti, rokon kapcsolatok ápolásának funkciója, majd elenyésző arányban jelölik legfontosabb, első helyen rangsorolt indokként a további funkcionálisnak tekinthető szervező indokokat, mint a munkahelyi kapcsolatok ápolása (3%), szabadidő közös eltöltése (2,3%). Az első ranghellyel jelölt közösségi hálót szervező erők válaszainak százalékos megoszlása során is jelen van a változó közösségiség felfogásának jelensége, hiszen az „egy lakóközösséghez tartozás” válasz aránya (1,6%) is elenyésző. Valóban új közösségek jelennek meg az egyén életében. Új eszközök használata jellemzi az egyéneket, s ezek használata során új közösségek szerveződnek, így valóban új közösségekhez tartozunk, melyek sajátosságai eltérnek a hagyományos közösségek sajátosságaitól. A „hasznom származik belőle” és az „előnyöm származik belőle” válaszok első helyen említése, illetve ennek aránya elhanyagolható a mintában. A fent bemutatott evolúciós, urbanizációs magyarázat mellett azonban még van egy lehetséges magyarázat. A haszon és az előny értelmezése és jelentése lehet annyira negatív, hogy ennek elővételezése a válaszadók részéről a válasz tudatos hanyagolását idézte elő náluk.

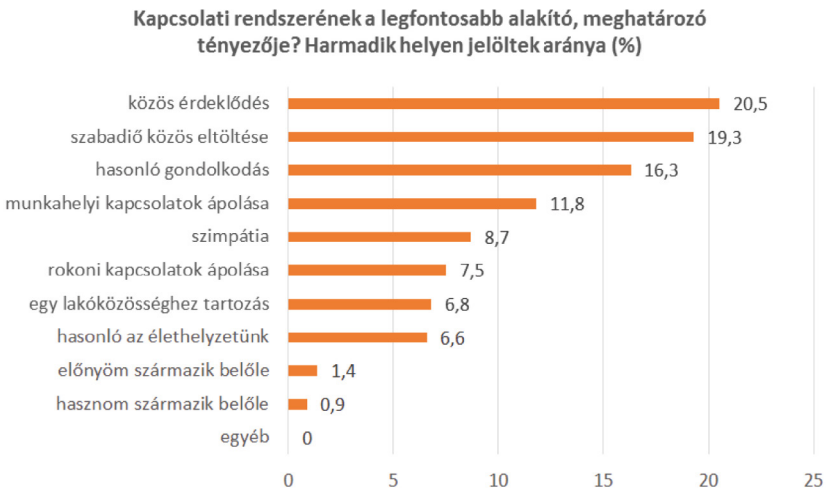
Ezek után nézzük meg a második ranghellyel jelzett válaszok százalékos eloszlását.

5. ábra: Kapcsolati rendszerének a második legfontosabb alakító, meghatározó tényezője

A második ranghellyel jelzett válaszok százalékos arányából láthatjuk, hogy a legnagyobb arányban második ranghelyre kerülő válasz a „közös érdeklődés” volt. A közös érdeklődés 28,1%-ban jelent meg a válaszadók esetében a második ranghelyen. Ezt követi 16,5 %-os arányban a „hasonló gondolkodás” válasz. A két kapcsolati háló sajátosságát leíró válasz után két funkcionális sajátosságot rejtő választ találunk. A munkahelyi kapcsolatok ápolása 14,9%-os arányban jelenik meg a második ranghellyel jelzett válaszok között mint a közvetlen kapcsolattal járó, személyes kapcsolati háló mögött megbúvó szerveződési sajátosság. Ezt követi a szabadidő közös eltöltése 13,7%-os arányban. A második ranghelyre kerülő kapcsolati háló szerveződési sajátosságok között is az utolsó harmadba került, s ezzel látszik, hogy nem jellemző, a hasonló élethelyzet vagy az azonos lakóközösséghez tartozás. Tehát az első ranghelyek százalékos arányában sem, és a második ranghelyek százalékos arányánál sem domináns a két válaszlehetőség. Abban is tendencia rajzolódik ki, hogy a hasszonnal és az érdekekkel összefüggésben lévő válaszok is elhanyagolható százalékos arányban jelennek meg, tehát nem jellemző a mintában szereplő válaszadók esetében a személyes közösségi hálózatuk szerveződésére.

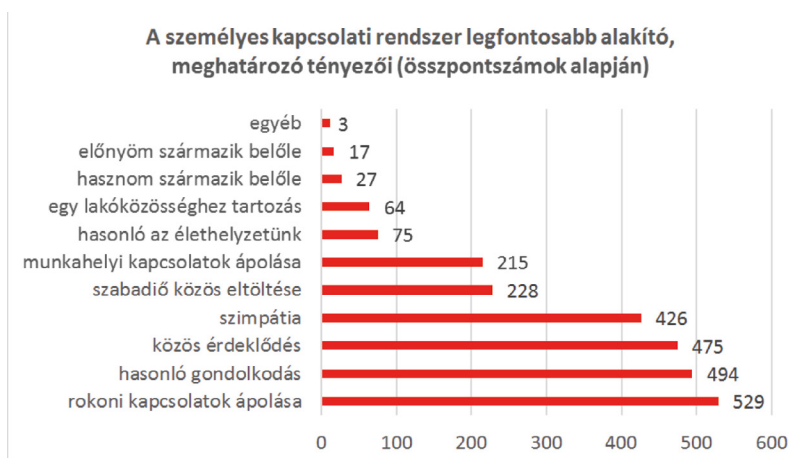
A fentiekhez hasonló tendenciákat látunk a lenti diagramban is, mely a kapcsolati rendszert alakító meghatározó tényezők harmadik ranghellyel jelzett válaszok százalékos megoszlását tartalmazza.

6. ábra: Kapcsolati rendszerének a harmadik legfontosabb alakító, meghatározó tényezője

A 6. ábrából egy különbséget mindenképpen láthatunk az előző, első és második ranghelyen megjelölt személyes kapcsolatrendszer által kialakított közösségi hálózat szerveződése mögött rejlő indokok, sajátosságok válaszlehetőségeinek százalékos megoszlása között. A harmadik ranghelyen jelzett okok százalékos megoszlása alapján kialakult sorrend első három válaszlehetősége között egy funkcionális választ találunk, s az nem a „rokonai, baráti kapcsolattartás”, mely eddig megjelent, hanem a „szabadidő közös eltöltése”. Azonban nem ez a válasz kerül legnagyobb arányban a válaszadóknál a harmadik ranghelyre, hanem 20,5%-os arányban a „közös érdeklődés”. A funkcionálisnak tekinthető „szabadidő közös eltöltése” 19,3% arányban kerül a harmadik ranghelyre, majd ezt követi 16,3% arányban a „hasonló gondolkodás”. A harmadik ranghelyen jelölt válaszlehetőségek sorában százalékos arányok tekintetében fontosabb lesz a „munkahelyi kapcsolatok ápolása” a „baráti, rokonai kapcsolatok ápolásánál”, ami azzal is magyarázható, hogy sokkal nagyobb az aránya annak, hogy a baráti, rokonai kapcsolatok ápolását első ranghelyen jelölték a válaszadók, s ennek megfelelően kisebb lesz azok aránya, akik harmadik ranghelyen jelölik.

Az előzőekben bemutatott diagramokban szereplő adatokból egy matematikai művelet segítségével létrehozhatjuk azt az összesítő diagramot, mely megmutatja a közvetlen kapcsolatokkal járó, személyes kapcsolati hálónk szerveződése mögött megbúvó sajátosságokat. Az alábbiakban ezt láthatjuk.

7. ábra: Személyes kapcsolatrendszer alakító tényezői összpontszámok alapján

A fentiek alapján láthattuk a közvetlen találkozásokkal járó, személyes kapcsolatrendszer során kialakult közösségi hálózat alakító tényezőit. Az alábbiakban a közösségi oldalak által létrejövő közösségi hálózat sajátosságaira világítunk rá a kutatás eredményeinek elemzésével.

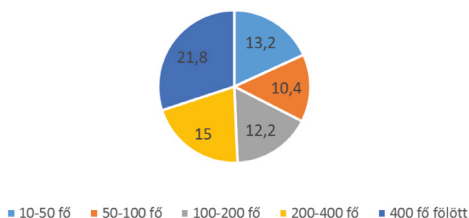
Közösségi oldalakon kialakított kapcsolati háló

Tudjuk, hogy a legelterjedtebb IKT eszköz a telefon, azonban azt is látjuk, hogy a Facebook megjelenésével rohamosan nőtt azoknak a száma, akik bekapcsolódtak a világhálón keresztül biztosított közösségi szerveződésbe, s ma már nagyon kevés ember van, aki nem tartozik valamilyen közösségi oldalhoz. Azt is láthattuk a fent bemutatott eredmények között, hogy a mintában szereplő egyének milyen arányban használják a közösségi oldalakat. A következőkben megtudhatjuk, hogy mekkora kiterjedésű hálózathoz kapcsolódnak a közösségi oldalaknak köszönhetően az emberek.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	10-50 fő	66	13,2	18,2	18,2
	50-100 fő	52	10,4	14,3	32,5
	100-200 fő	61	12,2	16,8	49,3
	200-400 fő	75	15,0	20,7	70,0
	400 fő fölött	109	21,8	30,0	100,0
	Total	363	72,6	100,0	
Missing	System	137	27,4		
Total		500	100,0		

2. táblázat: Hány kapcsolattal rendelkezik a közösségi oldalaknak köszönhetően

Hány kapcsolattal rendelkezik a közösségi oldalaknak köszönhetően?(%)

8. sz. ábra: Hány kapcsolattal rendelkezik a közösségi oldalaknak köszönhetően

A minta 21,8%-a 400 fő fölötti választ jelölta meg, így a válaszadók egy ötödére jellemző ez a szám. Az ábra fölött lévő táblázat viszont azt is mutatja, hogy 27,4% hiányzó adattal kell számolnunk. Ennek több oka is lehet. Hiányozhatnak az adatok a válaszadó hajlandóságából adódóan, de hiányozhatnak az adatok abból adódóan is, hogy a válaszadók nem használnak közösségi oldalakat. Azoknál a válaszadóknál, akik közösségi oldalakat használnak, az ennek köszönhetően becsatornázott kapcsolati hálóba tartozó egyének száma százalékos arányok tekintetében extrém magas kapcsolati számot mutat. A válaszadók 12,2%-a 100–200 fő közötti egyénnel tart kapcsolatot, vagy inkább ennyi fő tartozik a kapcsolati hálójukba közösségi oldalakon keresztül. A válaszokban 15%-os arányban jelenik meg a közösségi oldalakon keresztül létre jövő kapcsolati hálóba tartozó egyének számát tekintve a 200–400 fő.

3. táblázat: Hány kapcsolattal rendelkezik a közösségi oldalaknak köszönhetően

Statistics

Hány kapcsolattal rendelkezik a
közösségi oldalaknak köszönhetően

N	Valid	363
	Missing	137
Mean		3,3003
Mode		5,00

A táblázatban szereplő átlag és módusz értékek is a fenti állításokat támasztják alá. Ha a válaszlehetőségeket intenzitás alapján kezeljük, akkor a 3,3003 átlagot úgy értelmezhetjük, hogy a válaszadókat átlagban a harmadik válaszlehetőség jellemezte, mely válasz mögött a 100–200 fő húzódik meg. Azaz a mintát átlagban az jellemzi, hogy a közösségi oldalakon keresztül 200 főnél valamivel több kapcsolattal rendelkeznek. A módusz értékből kitűnik (5), hogy az ötödik válasz kategóriát jelölték meg a leggyakrabban, mely válasz mögött a 400 fő fölötti számot fedezhetjük fel.

4. táblázat: Közösségi oldalak kapcsolati rendszerének a legfontosabb alakító, meghatározó tényezője

Közösségi oldal által létrejövő kapcsolatok legfontosabb alakító, meghatározó tényezői

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hasonló gondolkodás	71	14,2	24,0	24,0
	közös érdeklődés	62	12,4	20,9	44,9
	szabadidő közös eltöltése	32	6,4	10,8	55,7
	szimpátia	25	5,0	8,4	64,2
	hasonló az élethelyzetünk	13	2,6	4,4	68,6
	rokoni kapcsolatok ápolása	60	12,0	20,3	88,9
	munkahelyi kapcsolatok ápolása	20	4,0	6,8	95,6
	egy lakóközösséghez tartozás	5	1,0	1,7	97,3
	előnyöm származik belőle	4	,8	1,4	98,6
	hasznom származik belőle	3	,6	1,0	99,7
	egyéb	1	,2	,3	100,0
	Total		296	59,2	100,0
Missing	System	204	40,8		
Total		500	100,0		

9. ábra: Közösségi oldalak kapcsolati rendszerének a legfontosabb alakító, meghatározó tényezője

Az eddigi elemzés során kiderült, hogy a közösségi oldalakon keresztül hoznak létre legnagyobb kiterjedésű kapcsolati hálót a vizsgálatban részt vevők, így fontos kérdés, hogy milyen alakító tényezők jellemzik ezt a közösséget. A válaszadók ennél a kérdésnél is a lehetséges válaszok közül a három legfontosabbat választhatták ki, majd ezt a három tényezőt rangsorolták. Az első helyen jelölt hálózatalakító tényezők közül a válaszadók 24%-a jelölte meg a „hasonló gondolkodás” válaszlehetőséget, majd az első helyen megjelölt tényezők közül 20,9%-a a válaszadóknak a közös érdeklődést választotta. Ez a két adat egyértelműen alátámasztja a homofília jelenségét, azaz az óriási mennyiségű egyént hálózatba szervező közösségi oldalak esetében is a hálózat szervező ereje a hasonlósági elvben keresendő. A „rokoni kapcsolatok ápolása” választ az első helyre rangsorolta a válaszadók 20,3%-a. Az „egy lakóközösséghez tartozás” mint kapcsolati hálót alakító tényező a közösségi oldalaknál igen alacsony arányban (1,7%) jelent meg.

Az alábbiakban a második ranghelyen jelölt alakító tényezők százalékos megoszlását mutatjuk be.

A válaszadók 25,9%-a a közös érdeklődést jelöli meg mint a második legfontosabb közösségi oldalon keresztül létrejövő kapcsolati hálót alakító tényező. Ezt követi 15,5%-al a „rokoni, baráti kapcsolatok” válasz, azaz a második ranghelyre kerülő alakító tényezők közül a válaszadók közel egyhatoda jelöli meg ezt a válaszlehetőséget. A „szabadidő közös eltöltése” 14,1 %-os arányban itt is előrébb kerül, mint azt a telefonnál láthattuk. Ahogy az első ranghelyre került hálózatalakító tényezők esetében láthattuk, itt a második ranghelyre került alakító tényezőknél is megjelenik a munkahelyi kapcsolatok ápolása.

5. sz. táblázat: Közösségi oldalak kapcsolati rendszerének a második legfontosabb alakító, meghatározó tényezője

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hasonló gondolkodás	32	6,4	10,8	10,8
	közös érdeklődés	77	15,4	25,9	36,7
	szabadidő közös eltöltése	42	8,4	14,1	50,8
	szimpátia	39	7,8	13,1	64,0
	hasonló az élethelyzetünk	24	4,8	8,1	72,1
	rokonok kapcsolatok ápolása	46	9,2	15,5	87,5
	munkahelyi kapcsolatok ápolása	19	3,8	6,4	93,9
	egy lakóközösséghez tartozás	7	1,4	2,4	96,3
	előnyöm származik belőle	6	1,2	2,0	98,3
	hasznom származik belőle	3	,6	1,0	99,3
	egyéb	2	,4	,7	100,0
	Total		297	59,4	100,0
Missing	System	203	40,6		
Total		500	100,0		

10. sz. ábra: Közösségi oldalak kapcsolati rendszerének a második legfontosabb alakító, meghatározó tényezője

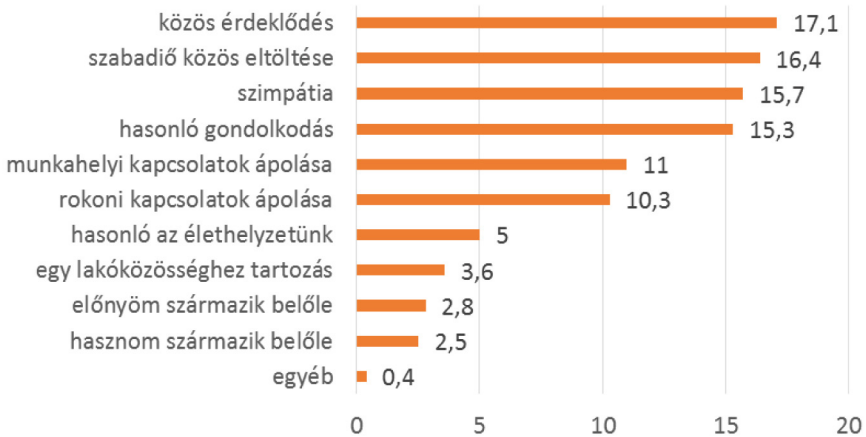
Azt is láthatjuk a fenti ábrán, hogy a lakóközösséghez tartozás szintén nem fontos alakító tényezője a közösségi oldalakon keresztül szerveződő kapcsolati hálózatnak, ami alátámasztja Hadnagy előző tanulmányában tett megállapítását, miszerint változik a közösség fogalma. Változnak a közösségek sajátosságai. Már nem egyértelmű fogalma a közösségnek a lokalitás és a szomszédság, azaz valóban változik a közösség tartalma és a szerveződése is, hiszen az IKT eszközök egy másfajta **közösségi kapcsolat kialakítását teszik lehetővé. Ez együtt jár egy új tőkekonverziós lehetőséggel is, melynek kihasználásában nagy szerep juthatna a közösségi kapcsolatoknak.**

Az alábbiakban nézzük meg a közösségi kapcsolatok alakító, meghatározó tényezői hogyan alakulnak a harmadik ranghelyre sorolt válaszok esetében.

6. sz. táblázat: Közösségi oldalak kapcsolati rendszerének a harmadik legfontosabb alakító, meghatározó tényezője

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	hasonló gondolkodás	43	8,6	15,3	15,3
	közös érdeklődés	48	9,6	17,1	32,4
	szabadidő közös eltöltése	46	9,2	16,4	48,8
	szimpátia	44	8,8	15,7	64,4
	hasonló az élethelyzetünk	14	2,8	5,0	69,4
	rokonok kapcsolatok ápolása	29	5,8	10,3	79,7
	munkahelyi kapcsolatok ápolása	31	6,2	11,0	90,7
	egy lakóközösséghez tartozás	10	2,0	3,6	94,3
	előnyöm származik belőle	8	1,6	2,8	97,2
	hasznom származik belőle	7	1,4	2,5	99,6
	egyéb	1	,2	,4	100,0
	Total		281	56,2	100,0
Missing	System	219	43,8		
Total		500	100,0		

Közösségi oldalak kapcsolati rendszerének a legfontosabb alakító, meghatározó tényezője? Harmadik helyen jelöltek aránya (%)

11. sz. ábra: Közösségi oldalak kapcsolati rendszerének a harmadik legfontosabb alakító, meghatározó tényezője

A 10. ábrán láthatjuk, hogy a harmadik helyen jelölt kapcsolati hálózatot alakító, meghatározó tényezők közül a válaszadók 17,1%-a jelölte a „közös érdeklődés” választ, ami a homofília jelenségéhez kapcsolódó válasz. A közösségi oldalakon létrejövő kapcsolati hálózat alakító tényezői között a harmadik ranghelyen szereplők közül a válaszadók 16,4%-a jelölte a funkcionalitást jelentő „szabadidő eltöltése” választ. Ezt követi 15,7%-kal a „szimpátia” és 15,3%-kal a „hasonló gondolkodás” válasz, mindkettő a hasonlósági elvet alátámasztó válasz. Az előnyt és a hasznot jelentő válaszok az arányokat figyelembe véve utolsó helyre kerülnek.

A ranghelyek, valamint a mintában szereplő válaszadók válaszainak gyakorisága alapján, csakúgy mint a személyes találkozókkal járó kapcsolati rendszer vizsgálatánál egy speciális számítással az alábbiakban, összesítve láthatjuk a közösségi oldalakon létrejövő kapcsolati háló alakító, meghatározó tényezőit.

A közösségi oldalak kapcsolati rendszerének legfontosabb alakító, meghatározó tényezői (Összpontszámok alapján)

11. ábra: A közösségi oldalak kapcsolati rendszert alakító tényezők összesítése

A 11. ábrán első helyen szerepel a „közös érdeklődés” válasz mint a közösségi oldalon keresztül létrejövő kapcsolati háló alakító, meghatározó tényezője. Ezt követi második legjobban jellemző alakító tényezőként a „hasonló gondolkodás”. Harmadik helyen jelenik meg az alakító tényezők között a „rokoni kapcsolatok ápolása”, majd a „szabadidő közös eltöltése”. Az első két helyen szereplő, alakító tényező a hasonlósági elv alapján szerveződő hálózatok mögöttes tényezői közé tartozik. Az ezt követő rokoni kapcsolattartás pedig az erős kapcsolatokban rejlő lehetőségek kiaknázását teszi lehetővé. A tőkekonverzió szempontjából az óriási kapcsolati számmal rendelkező közösségi oldalak fantasztikus lehetőségeket biztosíthatnak a hálózat tagjai számára. Azonban a hálózat szerveződése mögött rejlő törvényszerűségek (hasonlósági elv, erős kapcsolatok ápolása, kiaknázása) nehéz helyzetbe hozzák a hálózat tagjait akkor, ha a kapcsolati tőkét más tőketípusra szeretnék átváltani. Akkor pedig még nehezebb a helyzet tőkekonverzió szempontjából, ha a személyes kapcsolati hálóban való lét nélkülözi a tudatosságot. Hatodik helyen találjuk a „munkahelyi kapcsolatok ápolása” válaszlehetőséget, s ezt követi a „hasonló élethelyzet”. Ebből is látszik, hogy a válaszadók nem tartják

fontos hálózatalakító tényezőnek azt, hogy a hálózatukba hasonló élethelyzetű egyént csatornázzanak be. Viszont az első, azaz meghatározó tényezők között ott találjuk a hasonló érdeklődést és a hasonló gondolkodást. Kérdés, hogy ez a két tényező lehetővé teszi-e az emberek számára azt, hogy tőlük eltérő státuszú, szociokulturális sajátosságokkal rendelkező egyéneket kapcsoljanak be hálózatukba? Amennyiben a válasz igen, akkor a társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődésében az IKT eszközök segítségével létrejövő közösségek közül a közösségi oldalak segíthetik a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentését. Amennyiben az előző kérdésre adott válasz nem lesz, akkor a közösségi oldalak segítségével létrejövő közösségek növelik a rétegek közötti egyenlőtlenséget.

A haszon és az érdek válaszok a minta egészében a végére kerültek, azaz a válaszadók ezeket a hálózatot alakító tényezőket nem tartották fontosnak. Fontos kérdés, hogy a fogalmakhoz tapadó negatív jelentések miatt történt ez, vagy más oka van. Granovetter (1991) a gyenge kapcsolatok erejébe vetett hite során elmondja, hogy az egyén például munkához jutás esetén nagyobb eséllyel fordulhat a gyenge kapcsolatait jelentő személyek felé, mint azokhoz, akikkel napi kapcsolatot tart. Mi ez, ha nem a gyenge kapcsolatokban rejlő lehetőségek kihasználása vagy bizonyos érdek mentén a kapcsolati háló működtetése. Ennek ellenére a válaszadók a haszon és érdek válaszokat mint válaszlehetőségeket elutasították.

Fentiekben láthattuk a közösségi oldalakon kialakuló kapcsolati háló alakító, meghatározó tényezőit s azokat a sajátosságokat, melyek meghatározzák ennek a hálózatnak a működését.

A 21. század egyik legnagyobb közösségalkakító eszköze a közösségi oldal. Rengetegen kapcsolódnak, így válnak egy közösség tagjává a Facebook, a Twitter, az Instagram rendszereknek köszönhetően, így a kutatásunk során mi is kiemelt szerepet szántunk ennek az eszköznek. Az alábbiakban a kérdőívben szereplő kérdés húsz itemének elemzésével tárjuk fel a vizsgálati mintában szereplő válaszadók használati szokásait a közösségi oldalakkal kapcsolatban.

7. sz. táblázat: A 33-as kérdés átlagai, módusza, szórása

	Átlag	Módusz	Szórás
A közösségi oldalakat kapcsolati hálómba tartozó személyekről szóló információk megszerzésére használom.	3,1407	3,00	1,21535
A közösségi oldalakat a rólam szóló információk továbbítására használom a kapcsolati hálómba tartozó személyek között.	2,5352	2,00	1,21259
A saját közösségi oldalamra mindenkit felveszek, aki engem bejelöl.	1,9052	1,00	1,18537
A saját közösségi oldalamon mindenkinek korlátlan hozzáférési lehetőséget biztosítok.	2,1193	1,00	1,34341
Azért csatlakozok más közösségi oldalához, mert hasznos információkhoz juthatok ezáltal.	2,7130	3,00	1,29096
Fontos, hogy minél több ismerősöm legyen a közösségi oldalamon.	1,8012	1,00	1,15922
Csak azokat jelölöm vissza a közösségi oldalakon, akikkel rendszeres kapcsolatot szeretnék tartani.	3,2485	3,00	1,29956
Fontos, hogy a közösségi oldalamon megjelölt személyekkel a mindennapi életben is tartsam a kapcsolatot.	2,8988	3,00	1,25473
Fontos, hogy a profil oldalamon hozzám hasonlóak jelenjenek meg.	2,4738	3,00	1,18768
Nem jelölöm vissza azt a személyt, vagy szervezetet, vagy közösséget, aki látszólag nagyon eltérő.	2,8462	1,00	1,44264
Törlöm az oldalamról azokat, akikről kiderül, hogy nézeteivel, céljaival nem értek egyet.	2,6738	1,00	1,39033
Olyan közösségi oldalakhoz csatlakozok, ahonnan tudom hasznosítani az ott lévő információkat, kapcsolatokat.	3,3293	3,00	1,25914
Azért csatlakozok közösségi oldalakhoz, mert ezzel közösségekhez tartozhatok.	2,1988	1,00	1,17760

Kapcsolataimat inkább a közösségi oldalakon keresztül tartom fent és ápolom, mint személyesen.	2,0213	1,00	1,12906
A közösségi oldalak látogatása, használata számomra esetleges, nem tudatosan csatlakozok vagy csatlakoztatok.	2,1162	1,00	1,10712
Kapcsolataimat inkább a való életben ápolom személyes találkozásokkal, s nem a közösségi oldalakon keresztül alakítom.	3,8476	5,00	1,11479
Fontos, hogy a közösségi oldalamon ismert, népszerű személyek is jelen legyenek.	1,6361	1,00	,98718
Inkább én keresem a kapcsolatokat, és jelölöm meg ismerősként az embereket.	2,1498	1,00	1,10999
Válogatok azok közül, akik bejelölnek, hogy kit vegyek fel ismerősként.	3,3293	5,00	1,42331
A hasonló érdeklődésű és státuszú személyeket szívesebben jelölöm be ismerősként.	2,9665	3,00	1,36428

Az itemeket három csoportba sorolhatjuk, s az elemzést is ezen szempontokhoz tartozó itemek adatainak bemutatásával valósítjuk meg. Ezek a következők:

1. A hasznos használati indexhez tartozó itemek

Ezek az itemek arról adnak információt, hogy a válaszadók mire használják a közösségi oldalakat.

2. Online és offline közösségek előnyben részesítéséhez kapcsolódó itemek

Ezek a kijelentések információt közölnek arról, hogy a válaszadók hogyan gondolkodnak a közösségi oldalakon kialakult közösségek és a személyes kapcsolatokkal járó közösségek viszonyáról.

3. A közösségi hálózat szerveződéséhez kapcsolódó itemek

Az ide tartozó kijelentések megmutatják, hogy a válaszadók hogyan használják a közösségi oldalakat, azaz hogyan kapcsolódnak és válnak részesévé egy közösségi hálózatnak.

1. A hasznos használati indexhez kapcsolódó itemek eredményeinek bemutatása

Ide tartozó kijelentések:

- A közösségi oldalakat kapcsolati hálómbe tartozó személyekről szóló információk megszerzésére használom.
- A közösségi oldalakat a rólam szóló információk továbbítására használom a kapcsolati hálómbe tartozó személyek között.
- Azért csatlakozok más közösségi oldalához, mert hasznos információkhoz juthatok ezáltal.
- Olyan közösségi oldalakhoz csatlakozok, ahonnan tudom hasznosítani az ott lévő információkat, kapcsolatokat.
- Azért csatlakozok közösségi oldalakhoz, mert ezzel közösségekhez tartozhatok.

A hasznos használati indexhez kapcsolódó itemek közül az ötből három móduszértéke 3 volt, s mivel a válaszadók egyébként ritkán használták az 5-ös értéket, így tekinthetünk ezekre a válaszokra úgy, mint amelyek inkább jellemzik a válasz adókat, mint nem. Ezek alapján megállapíthatjuk, hogy a közösségi oldalakon keresztül létrejövő kapcsolati háló szerveződésénél fontos a hasznosság. Emlékezhetünk, hogy amikor arról kérdeztük a mintában szereplőket, hogy mely alakító tényezőket emelnék ki a közösségi oldalon keresztül létrejövő kapcsolati háló alakító tényezői közül, s a legfontosabb három tényezőt rangsorolni kellett, a válaszadók kevésbé preferálták az „előnyöm származik belőle” és a „hasznom származik belőle” válaszokat. Most viszont ennél a kérdésnél a válaszlehetőségek finomításával, differenciálásával úgy tűnik, a hasznosság mégis fontos a vizsgálati alanyoknak. A szórásértékek magas volta azonban jelzi azt, hogy a minta nem volt egységes. A hasznosságról szóló itemek közül kettőre nem a 3-as móduszérték volt jellemző. Az egyik kijelentés az volt, hogy azért csatlakozok közösségi oldalakhoz, mert így közösséghez tartozhatok. Itt a móduszérték 1-es volt, tehát ez egyáltalán nem jellemzi a válaszadókat, viszont itt is az igen magas szórásérték azt mutatja, hogy nagyon nagy eltérés volt a válaszadók megítélését tekintve.

A másik item, melynek a móduszértéke 2-es volt, arról szólt, hogy azért csatlakoznak a közösségi oldalakhoz, mert az egyén a róla szóló információkat osztja meg a közösségi oldalon keresztül. Tehát a válaszadók nem szívesen osztják meg másokkal a magukról szóló információt, illetve nem erre használják, s nem ezért szövik kapcsolati hálójukat a közösségi oldalon keresztül. Viszont jellemző volt a válaszadókra az, hogy a közösségi oldalakon keresztül kialakított hálózatukat a benne lévő személyekről szóló információk megszerzésére használják.

2. Online és offline közösségek előnyben részesítéséhez kapcsolódó itemek bemutatása

Ide tartozó kijelentések:

- Fontos, hogy a közösségi oldalamon megjelölt személyekkel a mindennapi életben is tartsam a kapcsolatot.
- Kapcsolataimat inkább a közösségi oldalakon keresztül tartom fent és ápolom, mint személyesen.
- Kapcsolataimat inkább a való életben ápolom személyes találkozókkal, s nem a közösségi oldalakon keresztül alakítom.

Az online és offline közösségek preferálásához kapcsolódó kijelentések móduszértékei egyértelműen egy irányba mutatnak. Hiába hidálja át a közösségi oldal által biztosított lehetőség a térbeli távolságokat, s azt gondolhatnánk, hogy virtuális közösségek jönnek létre, a válaszadók egyértelműen jelezték, hogy az így létrejövő kapcsolati hálózatot jellemzi az, hogy az online közösségiség az offline világban is működik. A válaszadók egyértelműen jelezték azt, hogy a közösségi oldalakon kialakult kapcsolati hálójukat a mindennapi élet során is működtetik, s törekszenek a személyes kapcsolatok működtetésére. Úgy tűnik, hogy a szociális szükségletét az egyén nem képes kielégíteni a közösségi hálózaton keresztül létrejövő közösségekben, közösségekkel. A mintában szereplő válaszadóknak szükségük van a mindennapi élet során felkínálkozó személyes találkozásra. A Csányi (2003) által leírt szociális kurkászás tehát nagyon is jellemzi a válaszadókat, s az is látszik, hogy ezt az igényüket az emberek személyes találkozásokra vágyva és azt megvalósítva akarják elérni. Azonban arra is figyelni kell, hogy a válaszadók milyen magas számot adtak meg akkor, amikor arra kérdeztünk rá, hogy mennyi kap-

csolattal rendelkeznek a különböző IKT eszközökön keresztül létrejövő kapcsolati hálózatuknak köszönhetően. Ebből a szempontból kiemelkedő volt a közösségi oldal, s ezt a kapcsolati számot szinte képtelenség fenntartani személyes, közvetlen találkozásokkal, vagy ahogyan Csányi (2003) írta, egész nap csak ezzel kellene foglalkoznia az egyénnek. Tehát a közösségi oldalaknak köszönhetően igen nagy kiterjedésű kapcsolati hálózatot hoznak létre a vizsgálatba bevont alanyok, ugyanakkor arra is törekednek, hogy ezt a kapcsolati hálót személyes találkozásokon keresztül is működtessék.

3. A közösségi hálózat szerveződéséhez kapcsolódó itemek bemutatása

Ide tartozó kijelentések:

- A saját közösségi oldalamra mindenkit felveszek, aki engem bejelöl.
- A saját közösségi oldalamon mindenkinek korlátlan hozzáférési lehetőséget biztosítok.
- Fontos, hogy minél több ismerősöm legyen a közösségi oldalamon.
- Csak azokat jelölöm vissza a közösségi oldalakon, akikkel rendszeres kapcsolatot szeretnék tartani.
- Fontos, hogy a profil oldalamon hozzám hasonlóak jelenjenek meg.
- Nem jelölöm vissza azt a személyt, vagy szervezetet, vagy közösséget, aki látszólag nagyon eltérő.
- Törölöm az oldalamról azokat, akikről kiderül, hogy nézeteivel, céljaival nem értek egyet.
- A közösségi oldalak látogatása, használata számomra esetleges, nem tudatosan csatlakozok vagy csatlakoztatok.
- Fontos, hogy a közösségi oldalamon ismert, népszerű személyek is jelen legyenek.
- Inkább én keresem a kapcsolatokat, és jelölöm meg ismerősként az embereket.
- Válogatok azok közül, akik bejelölnek, hogy kit vegyek fel ismerősként.
- A hasonló érdeklődésű és státuszú személyeket szívesebben jelölöm be ismerősként.

A fenti itemek móduszértékei alapján két csoportra bonthatóak a kijelentések. Egyik része az itemeknek 1-es móduszértékekkel jellemezhetőek, azaz a válaszadókat egyáltalán nem jellemzi a kijelentés akkor, amikor a közösségi oldalakon keresztül kialakítják a kapcsolati hálójukat. Nem jellemző a válaszadókra az, hogy a közösségi oldalakon bárkit felvesznek a saját oldalukra, aki őket bejelöli. Azaz a vizsgálati személyek válogatnak. Az sem jellemzi a válaszadókat, hogy bárkinek korlátlan hozzáférést biztosítanak saját közösségi oldalukhoz, azaz védik magukat. Ez azt is jelenti, hogy a külső világból érkezőknek lehetetlen bejutni egy belső világba, ha azt nem akarja a belső világhoz tartozó személy, aki tudatosan alakítja kapcsolati hálóját. Az sem jellemzi a mintában szereplőket, hogy fontos lenne számukra, hogy minél többen tartozzanak a közösségi oldalakon létrejövő kapcsolati hálójukba. Igaz, ismerjük azt is, hogy a közösségi oldalakon keresztül rendelkeznek a legtöbb kapcsolattal a kutatásba bevontak, mégis úgy tűnik, hogy jellemzően nem törekednek arra, hogy ez a hálózat minél nagyobb legyen. Ennél az itemnél kimagaslóan nagy volt a szórásérték, így itt is elmondhatjuk, hogy a minta nem volt homogén ezen válasz esetén. A válaszadók látszólagos ellentmondásba keveredtek a további elutasított itemek tekintetében. Nem jellemzi őket – hiszen 1-es móduszértéket kapott – az, hogy törölnék a tőlük eltérő személyeket, és az sem, hogy törölnék azokat a személyeket, akik nézetei, céljai eltérőek lennének a válaszadó céljaitól, nézeteitől. Ugyanakkor nagyon jellemző rájuk – 3-as és 5-ös móduszérték – az, hogy válogatnak azok közül, akik bejelölik őket, hogy kit vegyenek fel közülük a kapcsolati hálójukba. Valamint az is jellemzi őket, hogy hasonló érdeklődésű és hasonló státusszal rendelkező személyeket szívesebben vesznek fel a közösségi oldalakon keresztül szerveződő kapcsolati hálójukba. Hasonló jelenséggel állhatunk szemben, mint amelyet a haszon és az érdek jellegű válaszoknál kifejtettünk, a negatív tartalmú válaszokat mintha szemérmesebben ítélték volna meg a válaszadók, s később a differenciáltabb válaszlehetőségeknél kiderülnének a valós motívumok. Magas szórásértékek jellemezték ezeket a válaszlehetőségeket is, ami alól kivételt képzett a „Fontos az, hogy a közösségi oldalon ismert, népszerű személyek is jelen legyenek” válasz. Ezen item megítélésében nagyon egységes volt a vizsgálati minta, a válaszok alapján azt állapíthatjuk meg, hogy ez a sajátosság nem jellemezte a válaszadókat.

Összegzés

Az IKT eszközök térhódításával új közösségek jönnek létre, melyek közösség-szerveződési szabályai eltérőek. Az IKT eszközök által létrejövő közösségi hálózatok nem véletlenszerű hálózatok. Tudatos szervező erők jelennek meg, melyek magukban hordozzák az „egyenlőtlenség” lehetőségét is. A szabályszerűségek feltárásával közelebb kerülhettünk a különböző társadalmi rétegek közösségi hálózatszerveződésének sajátosságaihoz, melyek támogatják vagy nehezítik a társadalmi javakhoz való hozzájutást. Minél jobban értjük a közösségi hálózatok mögött rejlő tudatos szervező erőket, annál nagyobb esélyünk van a professzionális, adekvát intervenciók megtervezésére.

Jelen írásunkban leginkább arra láthattunk rá, hogy mekkora kiterjedésű közösségi hálózatot hoznak létre a vizsgálati mintába bevont személyek. Az is kitűnik, hogy a közvetlen találkozásokkal járó, személyes kapcsolaton keresztül kialakított közösségi hálózatot milyen sajátosságok jellemezik, és hány fő tartozik ebbe a kapcsolati rendszerbe, mik a legfontosabb alakító, meghatározó tényezők.

Felhasznált irodalom:

Dunbar, R. (1996):

Grooming gossip, and the evolution of language.

Faber & London.

Csányi Vilmos (2003):

Az emberi természet. Humánétológia.

Budapest, Vince Kiadó.

Granovetter, Mark (1991 [1988]):

A gyenge kötések ereje. A hálózatelmélet felülvizsgálata.

In Angelusz Róbert – Tardos Róbert (szerk.): *Társadalmak rejtett hálózata.*

Budapest: Magyar Közvéleménykutató Intézet.